

2020 – ANUL IORGA, ANUL SĂMĂNĂTORIȘTILOR (XXVI):

Ludoș, Luduș sau Gross-Logdes? - mulțimea cotropitoare a crucilor sărăciei noastre - toți acești oameni de mîne sînt și vor rămînea Romîni?

Apoldul-de-jos toți acești oameni de mîne sînt și vor rămînea Romîni? 1871 1940

Sașii au fost întemeietorii și mult timp singurii locuitori? mulțimea cotropitoare a crucilor sărăciei noastre ... N. Iorga

Amnaș - căci așa se zice astăzi, și nu Amlaș, târgușorului care e Hamlesch pentru Sași și Omlas pentru Unguri!

în amintirea unui trecut cu totul mort Gross-Logdes

Ludoș Ludușul

Nu e de cît un drum la cer: Golgota! Cine vrea să ajungă pe altă cale, e un ticălos șarlatan!

șagunism - tribunism - sămănătorism

Doamne Isuse Hristoase O Hristosul meu Tu ești rază prea-frumoasă O Hristosul meu

Anul Iorga Anul sămănătoriștilor

Picu Rărut

Cugetarea “Nu e de cît un drum la cer: Golgota. Cine vrea să ajungă pe altă cale, e un ticălos șarlatan!” se potrivește locuitorilor din vechea Țară a Amlașului, integrați în “noua Țară a Secașelor”. Chiar și acum, după mai mult de un secol, regăsim această “Țară” în descrierea istoricului Nicolae Iorga, din „Neamul românesc în Ardeal și Țara Ungurească”: «De la un timp ne urcăm pe o cărare galbenă, deschisă în lutul dealurilor. Aceasta e «hula Amlașului», drumul de costișe ce duce în vale la orașelul care pe vremuri și-a înscris numele în titlul Voievozilor romîni. Îl și vezi îndată grămădit în adîncime, la dreapta, cu coperișurile roșii și cele două turnuri de biserică, răsărind din mijlocul lor. Localnicii văd în felul său de desfășurare icoana unui sfredel. Pană să ajungi jos, străbați un drum printre vii, care izbîndesc minunat de bine pe aceste fețe de dealuri sfărîmăcioase, bătute aprig de soare. Ești tot între tufe de porumbrele cu micile roade negre brumate, între copăceii de măcieș cu boabele lunguiețe, de un roșu vesel, între crengile ciulinelor ce întind struguri de boabe tot așa de vioiu aprinse. Peste gardurile vii sar săteni și sătence în portul din aceste împrejurimi sibieni, ducînd în coșuri darul îmbrobonat ale viței. Mai la vale vezi strecurîndu-se carele înnalte pe care le mîna Sași bălani cu pălăriile negre, sau Romîni de la margene și Țigani fără grijă, ce-și au căsuțele proaste tocmai în capăt. Ai noștri știu să-ți spuie că Sașii din Amnaș — căci așa se zice astăzi, și nu Amlaș, târgușorului care e Hamlesch pentru Sași și Omlas pentru Unguri - sînt de o vestită prostie și că, sărăciți de o bucată de timp, ei văd, fără putință de îndreptare, cum, pe zi ce merge, crăpăturile de la casele lor se fac mai multe și mai

adânci. Așa și este, cel puțin în ceia ce privește casele. Vechimea și decăderea e întipărită mai pretutindenea pe pereții lor înnegriți, cu fereștile mici întunecate și triste, cu coperișurile neîngrijite și sparte, cu ogrăzile lăsate în voia întâmplării. În zădar stăpânește mîndru biserica cea mare, înnoită cu oarecare gust, în curtea care mai păstrează unele încăperi din castelul de pe vremuri, unde au stat ascunși dușmani de-ai lui Vlad Țepeș, chemînd focul răzbunării acestui grozav asupra întregului tîrgușor. Numărul celor vre-o mie cinci sute de Sași scade zilnic, printr'o lege de peire înceată pe care n'o poate împiedeca nimeni. Cîți Romîni sînt aice, au venit din satele vecine, și firește mai mult din Săliștea apropiată. Oamenii harnici de acolo mai pricep și meșteșuguri și negoț, acasă ca și prin locurile unde se duc după noroc și cîștig. Dar în de obște cei vre-o 400 de Romîni sînt tot din sărăcime, și-și duc cu greu zilele muncite. Dar ei și-au făcut o bună biserică de zid, neunită, în locul celei de lemn ce era aici de pe la 1800.

Preotul e fiul înaintașului său, și a fost în-nainte de a se hirotonisi ... funcționar la magazinul *Printemps* din București, are un frate în România și acolo au lucrat ei frumosul monument de marmură neagră de pe mormîntul părinților lor.

Încă de acum șezeci-șeptezeci de ani, copiii romîni umblau cu steaua în noapțile albe ale Crăciunului, cîntînd:

Doamne Isuse Hristoase,/ O Hristosul meu,/ Tu ești rază prea-frumoasă,/ O Hristosul meu, pe cînd cantorul șugubăț făcea orația Crăciunului, cîntînd «spata dînpenată», adecă grasă, «șunca dafumată», «cîrnațul murat», «heangheșile» sau plăcintele săsești și „**O cupă, două de vin, - Să avem voia deplin.**”

Lîngă biserică lucrează o școală, din care tocmai iese un roi vesel de copii, băieței și fetițe, cari stau în loc și ne privesc lung cu ochii lor mari negri, plini de nevinovăție mirată. An cu an, numărul Romînilor din Amlaș crește; cîte unul mai cîștigă și ceva bogăție de holde, din largul hotar, și de vii pe deal, și poate că mai curînd de cum credem va veni vremea cînd vom fi singurii stăpîni și aicea. O cale mai slobodă, în șes, duce acum spre **Apoldul-de-jos**. Numele arată în destul că aici **Sașii au fost întemeietorii și mult timp singurii locuitori**, căci ai noștri n'au alt nume pentru sat. Cînd intri pe strada largă, vezi aproape numai case de cărămidă cu porți de zid, pridvoare și obloane. **Mai nimic nu-ți spune că ai fi într'o însemnată așezare de Romîni**. Dar toți locuitorii acestor gospodării trainice și înfloritoare, pe care nu le crapă ruina ca la Amnaș, sînt acum Romîni: unii au ochi negri vioi, fața rotundă oacheșă, alții privesc cu ochii albaștri ștersi din fața prelungă albă, mărgenită de păr bălan. **Unii sînt cuceritorii, alții arată în fața lor că fac parte din neamul cuceritorilor și învinșilor**, cari erau totuși deprinși în trecut să primească și aici, ca la Amnaș, căciulelile și intitulările de «stăpîne» din partea Romînilor slugi și robi. Astăzi în tot Apoldul-de-jos nu mai este o singură casă de Sași *vie*; «moarte» sînt cîte unele, și vei fi dus neapărat la cutare cocioabă încăpătoare, cu coperișul mare de șindilă neagră, pe poarta de lemn a căreia sînt însă săpăturile noastre înflorite și slove cirilice pomenind numele unui Romîn. În cimitirul sau «progadea» de pe deal se văd două pietre de mormînt care pomenesc în graiu străin pe cei din urmă doi clerici ai neamului dispărut.

Ele sînt însă năvălite și ascunse din toate părțile de mulțimea cotropitoare a crucilor sărăciei noastre.

Odată n'aveam nici cu ce să ridicăm o biserică de lemn aice pentru credința neunită a celor mai mulți locuitori. Pe cînd uniții aveau o căscioară în vale, astăzi nespun de prăpădită, pentru cei de

legea veche s'a adus tocmai de la Ocna o bisericuță de lemn, de alminterea încăpătoare și frumos zugrăvită, de un meșter venit tocmai din Craiova, la 1772. Iar după izbîndă s'a durat din material bun și trainic acea mare clădire în stil românesc care stă tocmai în vârful dealului, însemnînd de departe prin turnul ei alb că acolo se află un sat de Romîni. Ușile de la catapeteazmă lucrate foarte frumos cu motive de frunze de struguri, sînt opera unui simplu sătean de acum vre-o jumătate de secol. Întru și la școală, una din cele mai bune ce se pot închipui. E aproape ceasul unu, și cele patru clase încep să se umple de copii foarte cumiți, cari, la venirea noastră, își întind frumos mînușile pe bănci. Mulți au fața săsească, pe părăți atîrnă tablouri intuitive pentru învățatura limbii maghiare, dar **toți acești oameni de mîne sînt și vor rămînea Romîni.**

Un alt Apold, cel de sus, se află destul de departe: în el ne luptăm cu Sașii, mai mulți la număr. Dar noi cotim pe drumul din dreapta, spre alt loc de biruință desăvîrșită, **Ludoșul** sau **Ludușul**, pe care hărțile străinilor îl mai numesc **Gross-Logdes**, **în amintirea unui trecut cu totul mort.** E un sat risipit iarăși pe margini de dealuri și în valea de la picioarele lor. **Și aici trecutul săsesc se cetește pretutindenea, în oameni și lucruri.** Școala cea nouă - cea veche, cu arcadele în frunte, zace la o parte, - e pe locul unde a stat preotul săsesc; alături se arată maidanul de unde pe încetul s'au ridicat pietrele bisericii străine pentru a se clădi casele cele bune ale satului. O mare biserică neunită stăpînește în apropiere, pe cînd uniții, vre-o șezeci de familii, merg prin curtea preotului lor, un bătrîn octogenar, la un umil adăpost de rugăciuni, cel mai mic pe care l-am văzut până acum, cu fereștile sparte și un biet turnuleț de lemn. Într'un sătuleț vecin, la Buzd, este altă bisericuță, unde mi se spune că s'ar afla zugrăveli frumoase. Aici la Ludoș, este datina frumoasă de a se încununa mirii cu cununi de flori, de cele mai multe ori de flori adevărate, și nu cu hîdele chivere de tinichea, ce se obișnuiesc aiurea; pe un dulap al bisericii se usucă în praf o sumă de astfel de cununi ale unor fericiri care s'au vestejit poate cu totul în asprele griji ale vieții. Nu pot vedea, la acest tîrziu ceas de sară, biserica cea cu zugrăveli bune a Buzdului, și apuc prin marginea Apoldului-de-jos spre Miercurea.»

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2020-anul-iorga-anul-samanatoristilor-xxvi-ludos-ludos-sau-gross-logdes-multimea-cotropitoare-a-crucilor-saraciei-noastre-toti-acesti-oameni-de-mine-sint-si-vor-raminea-romini-152834.html>

Tribuna
Dintotdeauna pentru totdeauna!

Eveniment Actualitate Stirile de pe strada mea Sport Cultura Sanatate Timp liber Tribuna femeilor Descopera lumea

2020-Anul Iorga, anul sămănătoriștilor (XXVI): Ludoș, Luduș sau Gross-Logdes? - mulțimea cotropitoare a crucilor sărăciei noastre - toți acești oameni de mîne sînt și vor rămînea Romîni?

30.06.2020 10:47 693 vizualizari 0 comentarii

IS IT TIME TO LEARN HEBREW?

În: *Tribuna*, 30 iunie 2020